

στερον, και δ. καιωμα ξετρον. Έκεινο μεν γαρ ουκ ην πολλης αναγκης· ινα γαρ μη τις ε!πη, Έκεινος Χριστος ην, και Θεος ην, και εαυτον παριδωκεν, ετερωθεν αυτο μεθοδους λοιπον, λεγων· Ουτως οφειλουσιν· ου γαρ χαρις εστι το πρωγμα, αλλ' οφειλη. Ειπων, ως τα ευτων σωματα, επηγαγεν, Ουδεις γαρ ποτε την εαυτου σαρκα εμισησεν, αλλ' εκτρέφει και θάλπει αυτην. Τουτεστι, θεραπευει μετα πολλης της επιμελειας. Και πως αυτου εστι σαρξ; Ακουε· Τουτο ουν οστουν εκ των οστων μου, φησι, και σαρξ εκ της σαρκος μου. Και ου τουτο μων, αλλα και, Έσονται, φησιν, εις σαρκα μιαν. Καθως και ο [147] Χριστος ηγάπησε την Έκκλησιαν. Έπι το πρωτον υποδειγμα ηλθεν. "Οτι μελη εσμεν του σωματος αυτου, εκ της σαρκος αυτου, και εκ των οστων αυτου. Πως; Απο γαρ της ημετερας γεγονεν υλης, ωσπερ και η Ευα σαρξ απο της σαρκος του Αδαμ. Καλως δε οστων και σαρκος εμνημονευσε· ταυτα γαρ εστιν εν ημιν τα κυριωτερα, σαρκος και οστα· τα μεν ωσπερ τις τροπις υποκειμενα, τα δε ωσπερ οικοδομια. Αλλ' εκεινο μεν δηλον· τουτο δε πως; Ωσπερ εκει τοσαυτη εγγυτης εστιν, ουτω, φησι, και ενταυθα. Τι εστιν, εκ της σαρκος αυτου; Τουτεστι, γνησιως εξ αυτου. Και πως του Χριστου μελη ουτως εσμεν; "Οτι κατ' αυτον γεγενημεθα. Και πως εκ της σαρκος; "Ιστε οσοι μετεχετε μυστηριων· εκ τουτου γαρ ευθεως αναπλαττωμεθα. Και πως; Παλιν ακουε του μακαριου τουτου λεγοντος· Έκει ουν τα παιδια κεκοινωνηκε σαρκος και αιματος, παρακλησιως και αυτος μετεσχε των αυτων. Αλλ' ενταυθα αυτης ημιν εκοινωνησεν, ουκ ημεις αυτω· πως ουν εκ της σαρκος αυτου εσμεν, και εκ των οστων αυτου; Τινες το αιμα φασι και το υδωρ, ουκ εστι δε· αλλ' οπερ δηλουν βουλεται, τουτο εστιν, οτι ωσπερ αυου συνουσιας εκεινος γεγεννηται εκ Πνευματος αγιου, ουτω και ημεις· γεννωμεθα εν τω λουτρω. "Ορα ποσα υποδειγματα, ωστε πιστευθηαι την γεννησιν εκεινην. Ω της ανοιας των αιρετικων! το ηδη τεχθεν εξ υδατος, οτι τικτεται, γεννημα αληθινον ομολογουσιν· οτι δε γινωμεθα αυτου σωμα,, ου δεχονται. Αν τοινυν τουτο μη γινωμεθα, πως αρμοσει το, Έκ της σαρκος αυτου, και εκ των οστων αυτου, λεγομεν; Σκοπει δε· επλασθη ο Αδαμ, ετεχθη ο Χριστος· εκ της πλευρας του Αδαμ εισηλθε φθορα, εκ της πλευρας του Χριστου επηγασεν η ζωη· εν παραδεισω εδλασθησε θανατος, εν τω σταυρω αυτου η ανιρεσις γεγονεν.

δ. "Ως ουν ο Υιός του Θεου της ημετερας φύσεως, ουτως ημεις της ούσιας αυτου· και ως ημας εκεινος χει εν εαυτω, ουτω και ημεις αυτον εχομεν εν ημιν. Αντι τουτου καταλειψει ανθρωπος τον πατερα αυτου και την μητερα αυτου, και προσκολληθησεται προς την γυναικα αυτου, και εσονται οι δυο εις σαρκα μιαν. Ιδου και τρίτον δικαίωμα· δεικνυσι γαρ, οτι τους γεννησαμένους τις αφεις και εξ ων εφυ, εκεινη συμπλέκεται· και λοιπον η σαρξ ο πατηρ και η μητηρ και ο παις εστιν εκ της εκατερου συνουσιας συγγραφεισα· και γαρ μιγέντων των σπερμάτων, τικτεται ο παις· ωστε

τους τρεις· ειναι μιαν σαρκα. Ουτως ουν ημεις προς τον Χριστον γινόμεθα μια σαρξ δια μετουσιας· και πολλωμλλον ημεις, η το παιδιον. Τι δη ποτε; "Οτι εξ αρχης ουτω γεγονε. Μη μοι λεγε, οτι τοιαδε εστι, και τοιαδε εστιν. Ουκ ορας, οτι και εν τη σαρκι πολλα εχομεν ελαττωματα; "Ο μεν γαρ εστι χωλός, ο δε διεστραμμένους χει τους πόδας, ξετρος χειρας ξερας, άλλος άλλο τι μέλος ασθενές· και ομοις ουκ αλγει ουδε εκκόπτει, αλλα και προτιθησιν [148] αυτο πολλακις του άλλου· εικώτως· αυτου γαρ εστιν. "Οσην τοινυν εκαστος προς· εαυτον αγαπην χει, τοσαυτην προς την γυναικα ημας βουλεται εχειν· ουκ οτι φύσεως μιὰς κοινονοουμεν, αλλα πλέον τουτο ημιν το δικαίωμα το προς την γυναικα. επειδη ουκέτι δυο εισω σώματα, αλλ' εν, ο μεν κεφαλη ων, η δε σωμα. Και πως φησιν αλλαχω, Κεφαλη δε Χριστου ο Θεός; Τουτο και εγω φημι, οτι ωσπερ εν σωμα ημεις, ουτω και ο Χριστος· και ο Πατηρ εν. Ευρισκεται άρα και ο Πατηρ κεφαλη ημων ων. Δυο τιθησιν υποδειγματα, το του σωματος, και το του Χριστου· διω και επαγει· Το μυστήριον τουτο μεγα εστιν· εγω δε λεγω εις Χριστον και εις την Έκκλησιαν. Τι εστι τουτο; Μεγα μυστήριον αυτω φησιν, οτι μεγα τι και θαυμαστον ηνιξαστο ο μακαριος Μωυσης, μαλλον δε ο Θεός· τεως μεντοι, Εις Χριστον, φησι, λεγω, οτι και αυτους τον Πατερα αφεις κατηλθε, και ηλθε προς την νυμφην, και εγε·ετο εις πνευμα εν· "Ο κολλώμενος γαρ τω Κυριω, εν πνευμα εστι. Και καλως ειπε· Μεγα μυστήριον εστιν· ως αν ειλεγε· Πλην αλλ' ουκ η αλληγορια ανατρεπει την αγαπην. Πλην και υμεις οι καθ' ενα, εκαστος την εαυτου γυναικα ουτως αγαπατω, ως εαυτον· η δε γυνη ινα φοβηται τον ανδρα. "Οντως γαρ, οντως μυστήριον εστι, και μεγα μυστήριον, οτι τον φυντα, τον γεννησαμενον, τον αναθραψαμενον, την ωδινισασαν, την ταλαιπωρηθεισαν αφεις, τους τα τοσαυτα ευεργετησαντας, τους εν συνηθεια γενομενους, τη μηδε οφθειση, μηδε κοινον τι εχουση προς αυτον προσκολλασται, και παντων αυτην προτιμω. Μυστήριον οντως εστι. Και οι γονεις τουτων γινομενων ουκ αχθονται, αλλα μη γινομενων μαλλον· και χρημάτων αναλισκομενων και δαπάνης γινομένης, ηδονται. "Οντως μεγα μυστήριον, απόρρητον τινα σοφίαν εχον. Τουτο ανωθεν προφητευσον εδηλου Μωυσης· τουτο και νυν ο Παυλος βοα λεγων· Εις Χριστον και εις την Έκκλησιαν. Πλην ου δι' αυτον ειρηται μόνον ουτως, αλλα και δια την γυναικα, ινα ως την ιδιαν σαρκα αυτην θάλπει, ως και ο Χριστος την Έκκλησιαν. Η δε γυνη ινα φοβηται τον ανδρα. Ουκέτι τα της αγαπης τιθησι μόνον, αλλα τι; "Ινα φοβηται τον ανδρα. Αρχη δευτερα εστιν η γυνη. Μητε ουν αυτη την ισοτιμιαν απαιτείτω· υπω γαρ την κεφαλην εστι· μητε εκεινος ως υποτεταγμένης καταφρονείτω· σωμα γαρ εστι, καν καταφρονη του σωματος η κεφαλη, και αυτη προσαπολείται· αλλ' αντιρροπον της υπακαης εισαγέτω την αγαπην. "Ωσπερ η κεφαλη, και το σωμα· το μεν αυτη προς διακονίαν παρέχον τας χειρας, τους πόδας, τα λοιπα

* Unus codex, ωστε συμβαιναι τους τρεις.

πάντα μέλη · ἐκεῖνη δὲ αὐτοῦ προνοουμένη, πᾶσαν ἐν αὐτῇ ἀσθῆσιν ἔχουσα. Οὐδὲν ταύτης ἀμεινον τῆς συζυγίας. Καὶ πῶς ἂν γένοιτο ἀγάπη, φησί, φόβου ὄντος; Μάλιστα τότε ἂν γένοιτο. Ἡ [149] γὰρ φοβουμένη καὶ ἀγαπᾷ · ἡ ἀγαπῶσα φοβεῖται ὡς κεφαλὴν, καὶ ἀγαπᾷ ὡς μέλος, ἐπεὶ καὶ ἡ κεφαλὴ μέλος τοῦ παντός ἐστι σώματος. Διὰ τοῦτο τὴν μὲν ὑπέταξεν, τὸν δὲ ἐπέθηκεν, ἵνα εἰρήνη ᾖ. Ἐνθα γὰρ ἰσοτιμία, εἰρήνη οὐκ ἂν ποτε γένοιτο, οὐδὲ δημοκρατουμένης οἰκίας, οὐδὲ πάντων ἀρχόντων, ἀλλὰ ἀνάγκη μιαν εἶναι τὴν ἀρχήν. Καὶ ταῦτα πανταχοῦ ἐπὶ τῶν σωματικῶν · ἐπεὶ ἐάν ὦσιν ἄνδρες πνευματικοί, ἔσται εἰρήνη. Παντακισθῖλαι ἦσαν ψυχαὶ, καὶ οὐδεὶς τι τῶν ὑπαρχόντων ἔλεγεν ἴδιον εἶναι, ἀλλ' ὑπετάττοντο ἀλλήλοις. Τοῦτο δεῖγμα συνέσεως καὶ φόβου Θεοῦ. Τὸν μὲν οὖν τῆς ἀγάπης τρόπον ἔδειξε, τὸν δὲ τοῦ φόβου, οὐκέτι.

ε'. Καὶ ὄρα τὸν μὲν τῆς ἀγάπης πλατύνοντα, τὰ κατὰ Χριστὸν διηγούμενον, τὰ κατὰ τὴν σάρκα τὴν ἴδιαν, τὸ, Ἄντι τούτου καταλείψει ἄνθρωπος τὴν μητέρα αὐτοῦ καὶ τὸν πατέρα · τὰ δὲ τοῦ φόβου ὀκνέει πλατύνει. Τί δὴ ποτε; Ὅτι τοῦτο μᾶλλον βούλεται κρατεῖν, τὴ τῆς ἀγάπης. Ταύτης γὰρ οὐσίας, πάντα ἔπεται τὰ ἄλλα · ἐκεῖνου δὲ ὄντος, οὐ πάντως. Ὁ μὲν γὰρ ἀγαπῶν τὴν γυναῖκα, κἂν μὴ σφόδρα ἔξη πειθηριαν, πάντα ὁμῶς ὑποστήσεται · οὕτω δύσκολου καὶ χαλεπὸν ἢ ὁμόμοια, ὅταν μὴ τῇ τῆς τυραννίδος ἀγάπῃ ὡς συνδαδεμένοι · ὁ μέντοι φόβος οὐ πάντως τοῦτο κατορθώσει. Διὰ τοῦτο ἐνδιατρίβει τοῦτω πλέον, ὅπερ ἐστὶν ἰσχυρόν. Καὶ δοκοῦσα πλεονεκτεῖσθαι ἡ γυνή, ὅτι φοβεῖσθαι προσετάγη, πλεονεκτεῖ · τὸ γὰρ κυριώτερον ὁ ἀνὴρ προστέτακται, τὸ ἀγαπᾶν. Τί οὖν, ἂν μὴ φοβῆται, φησὶν, ἡ γυνή; Σὺ ἀγάπα, τὸ σαυτοῦ πλῆρου. Καὶ γὰρ ἂν τὰ παρὰ τῶν ἄλλων μὴ ἔπεται, τὰ παρ' ἡμῶν ἔπεται δεῖ. Οἶόν τι λέγου· Ὑποτασσόμενοι, φησὶν, ἀλλήλοις ἐν φόβῳ Χριστοῦ. Τί οὖν, ἂν ὀ ἑτερος μὴ ὑποτάσσεται; Σὺ πείθου τῷ νόμῳ τοῦ Θεοῦ. Οὕτω δὴ καὶ ἐνταῦθα · ἡ γοῦν γυνή κἂν μὴ ἀγαπᾶται, ὁμῶς φοβεῖσθαι, ἵνα μηδὲν ᾖ παρ' αὐτῇ γεγονός · ὁ τε ἀνὴρ, ἂν μὴ φοβῆται ἡ γυνή, ὁμῶς ἀγαπάτω, ἵνα μηδὲν αὐτὸς ὑστερῇ · ἕκαστος γὰρ τὸ ἴδιον ἀπέλαθεν. Ἄρα γάμος ἐστὶν οὗτος γινόμενος κατὰ Χριστὸν, γάμος πνευματικὸς καὶ γέννησις πνευματικῆ, οὐκ ἐξ αἱμάτων, οὐκ ἐξ ὀδίνων. Τοιαύτη καὶ ἡ τοῦ Ἰσαὰκ · ἄκουε τῆς Γραφῆς λεγούσης · Καὶ ἐξέλιπε παρυγνεσθαι Σάρρα τὰ γυναικεῖα αὐτῆς. Καὶ ὁ γάμος οὐκ ἀπὸ πάθους οὐδὲ σωματικῶν ε, ἀλλὰ πνευματικὸς ὅλος, ψυχῆς πρὸς Θεὸν συναπτομένης συνάφειαν ἀρρήτων, καὶ μόνος οἶδεν αὐτὸς. Διὰ τοῦτο φησὶν · Ὁ καλλίμενος τῷ Κυρίῳ, ἐν πνευμά ἐστίν. Ὅρα πῶς σπουδάζει καὶ τὴν σάρκα ἐνώσει τῇ σαρκί, καὶ τὸ πνεῦμα τῷ πνεύματι. Ποῦ οἱ αἰρητικοί; Οὐκ ἂν, εἰ τῶν διαβεβλημένων ὁ γάμος ἦν, νόμφον καὶ νυμφίον ἐκάλεσεν · οὐκ ἂν προτρέπων ἐκεῖνο παρήγαγε τὸ, Καταλείψει ἄνθρωπος τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα [150] καὶ πάλιν ἐπήγαγεν, ὅτι Εἰς τὸν Χριστὸν

εἰρηται καὶ τὴν Ἐκκλησίαν. Περὶ γὰρ ταύτης καὶ ὁ Ψαλμῶδς φησὶν· Ἄκουσον, θύγατερ, καὶ ἴδε, καὶ κλίνον τὸ οὖς σου, καὶ ἐπιλήθου τοῦ λαοῦ σου, καὶ τοῦ οἴκου τοῦ πατρὸς σου· καὶ ἐπιθυμήσει ὁ βασιλεὺς τοῦ κάλλους σου. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Χριστὸς ἔλεγεν· Ἐγὼ παρὰ τοῦ Πατρὸς ἐξῆλθον, καὶ ἦκω. Ἄλλ' ὅταν εἴπω, ὅτι τὸν Πατέρα κατέλιπε, μὴ τοιοῦτον νομίσης, οἷον ἐπ' ἀνθρώπων, τόπων μετάβασιν. Ὅσπερ γὰρ ἐκβῆνα λέγεται, οὐκ ἐπειδὴ ἐξῆλθεν, ἀλλὰ διὰ τὴν σάρκα, οὕτω καὶ τὸ, Κατέλιπε τὸν Πατέρα. Διὰ τί οὖν μὴ καὶ περὶ τῆς γυναικὸς εἶπε, Προσκολληθήσεται πρὸς τὸν ἄνδρα αὐτῆς; Τί δὴ ποτε; Ὅτι περὶ ἀγάπης διελέγετο, καὶ τῷ ἀνδρὶ διελέγετο. Ἐκεῖνη μὲν γὰρ περὶ φόβου διαλεγόμενος, φησὶν· Ἀνήρ ἐστὶ κεφαλή τῆς Ἐκκλησίας· καὶ πάλιν, ὅτι Καὶ ὁ Χριστὸς κεφαλὴ τῆς Ἐκκλησίας· περὶ δὲ ἀγάπης αὐτῷ διαλέγεται, καὶ αὐτῷ τὰ ταύτης ἐνεχείρισε, καὶ τὰ περὶ τῆς ἀγάπης πρὸς αὐτὸν ἐξβέβατο, συσφίγγων αὐτὸν καὶ συγκολλῶν. Ὁ γὰρ τὸν πατέρα διὰ τὴν γυναῖκα ἀφείξ, καὶ αὐτὴν δὲ ταύτην πάλιν ἀφείξ καὶ καταλιμπάνων, ποίας ἂν εἴη ἄξιος συγγνώμης; Οὐχ ὄφρα πόσης αὐτὴν ἀπολαύειν βούλεται τιμῆς; ὁ Θεὸς, ὅτι σε τοῦ πατρὸς ἀπαγαγὼν, ταύτη προσήλωσε; Τί οὖν, ἂν τὰ παρ' ἡμῶν γένεται, φησὶν, ἐκεῖνη δὲ μὴ ἀκολουθῇ; Εἰ δὲ ὁ ἄπιστος χωρίζεται, χωρίζεσθω. Οὐ δεδούλωται ὁ ἀδελφός, ἢ ἡ ἀδελφὴ ἐν τοῖς τοιοῦτοις. Ἄλλ' ὅταν ἀκούης φόβον, ἐλευθερὰ προσήκοντα φόβον ἀπαίτει, μὴ καθὼς παρὰ δούλης· σῶμα γὰρ ἐστὶ σὸν ἂν γὰρ τοῦτο ποιήσης, σαυτὴν καθυβρίζεις, τὸ σῶμα ἀτιμάζων τὸ σὸν. Ποῖος δὲ ἐστὶν ὁ φόβος; Ὅστε μὴ ἀντιλέγειν, ὥστε μὴ ἐπανίστασθαι, ὥστε μὴ τῶν πρωτείων ἐρᾶν· ἀρκεῖ μέχρι τούτων ἐστάναι τὸν φόβον. Ἄν δὲ ἀγαπᾷς, ὡς ἐκλειύσθεις, μείζονα ἐργάση· μᾶλλον δὲ οὐκέτι φόβου τοῦτο ἐργάση, ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἡ ἀγάπη ἐργάζεται τε. Ἀσθενέστερόν πως τὸ γένος ἐστίν, πολλῆς δεόμενον τῆς βοήθειας, πολλῆς τῆς συγκαταβάσεως. Τί δὲ ἂν εἴποιεν οἱ δευτέροις συναπτόμενοι γάμοις; Οὐχὶ κατακρίνων λέγω, μὴ γένοιτο· καὶ γὰρ ὁ Ἀπόστολος συνεχώρησεν· ἀλλὰ καὶ σφόδρα συγκαταβαίων· πάντα αὐτῇ πόριζε, πάντα ὑπὲρ ἐκεῖνης πράττε, καὶ ταλαιπωροῦ· ἀνάγκη σοι ἐπίκειται. Ἐνταῦθα οὐκ ἄξιοι ἀπὸ τῶν ἐξωθεν παραδειγμάτων εἰσαγεῖν τὴν συμβουλήν, ὅπερ πολλαχοῦ ποιεῖ. Ἦρκει γὰρ μέγα καὶ σφοδρὸν ὂν τὸ τοῦ Χριστοῦ· μᾶλλον δὲ καὶ εἰς ὑποταγῆς λόγον. Καταλείψει, φησὶ, τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα. Ἰδοὺ τοῦτο ἐξωθεν. Ἄλλ' οὐκ εἶπε, Καὶ συνοικήσει, ἀλλὰ, Προσκολληθήσεται, τὴν ἀκριεῖ ἔνωσιν, τὴν μετὰ σφοδρότητος ἀγάπην δηλῶν. Καὶ οὐδὲ τοῦτω ἤρκεσθη, ἀλλὰ καὶ τῇ ἐπαγωγῇ ἔδειξε τὴν ὑποταγὴν οὕτως, ὡς μηκέτι τοὺς δύο φαίνεσθαι δύο. Οὐκ εἶπεν, Εἰς πνεῦμα, οὐκ εἶπεν, Εἰς ψυχὴν· ἐκεῖνο μὲν γὰρ δῆλον, καὶ παντὶ δυνατόν· ἀλλ' οὕτως, ὡς εἰς σάρκα μιῶν εἶναι.

ς'. [151] Δευτέρα ἐστὶν ἀρχὴ αὕτη, ἀρχὴν ἔχουσα καὶ πολλὴν τὴν ὁμοτιμίαν· ἀλλ' ὁμῶς ἔχει τι πλέον ὁ ἀνὴρ. Τοῦτο σωτηρία μεγίστη οἰκίας. Ἐκεῖνο μὲν γὰρ τὸ τοῦ Χριστοῦ παρέλαθεν, οὐκ εἰς τὸ δεῖν ἀγαπᾶν μόνον, ἀλλὰ καὶ βυθμίζειν. Ἰνα ἦ, φησὶν, ἀγάπη καὶ ἀμωμος· τὸ δὲ, τῆς σαρκὸς, εἰς τὸ ἀγαπᾶν, καὶ τὸ, Προσκολληθήσεται, ὁμοίως εἰς τὸ ἀγαπᾶν. Ἄν

α Alias habet βωτικῶν.

β Dunæus probabiliter conjicit γεγονός ἑλληνικῶς.

γ Veilet Dunæus adjici μέγας τει συμπλοκῆς.